

دانشگاه مازندران

نام درس:

بوم شناسی تالاب ها

ارائه از:

دکتر نفی نژاد

دکتر محمد رحمانی

جلسه اول

تعریف تالاب:

• تالاب در نظر عموم مردم دارای معانی و تعاریف مختلفی هست. در حال حاضر بیش از ۵۰ تعریف مختلف برای تالاب ها ارائه شده است. تعاریفی که تاکنون برای تالاب ها ارائه شده را می توان به دو گروه شامل تعاریف بسته و تعاریف فراگیر تقسیم نمود.

در یکی از تعاریف ارائه شده تالاب ها عمدتاً بعنوان اکوتون معرفی شده که این مناطق گذرگاههایی بین دو یا چند جامعه متمایز با محیط زیست آبی و خشکی بشمار می آیند که البته این تعریف در عمل نمی تواند کاربرد داشته باشد زیرا در مقایسه با سایر تعاریف ارائه شده مشکلاتی مفهومی عمده ای دارد.

در بین تعاریف ارائه شده، تعریف کنوانسیون رامسر که مهمترین و فراگیرترین مرجع بین المللی مرتبط با حفاظت تالابها می باشد و در زمره تعاریف باز و گسترده است در اغلب متون علمی مورد استفاده قرار می گیرد.

- تالاب براساس تعریف ارائه شده از سوی کنوانسیون جهانی حفاظت از تالاب ها با نام کنوانسیون رامسر که در سال ۱۹۷۱ منعقد شد، به مناطقی گفته می شود که پوشیده از مرداب، باتلاق، لجن زار یا آبگیرهای طبیعی و مصنوعی اعم از دایمی یا موقت است که در آن آب های شور یا شیرین به صورت راکد یا جاری یافت می شود و معمولاً عمق آن ها در پایین ترین حد جزر از ۶ متر تجاوز نکند.

- بنابراین مهم ترین مشخصه تالاب ها، ماندگاری نسبی آب در آنهاست. به این معنی که ممکن است همواره دارای آب باشند و یا گاهی خشک و گاه آب داشته باشند. تالاب ها نقش بسیار مهمی در تولید مثل و زیست گونه های بی شماری از گیاهان و جانوران داشته و زیستگاه مهمی برای پرندگان، خزندگان، دوزیستان، ماهیان و بی مهرگان به شمار می آیند.

طبق این |تعریف بسترهای علفهای دریایی در مناطق ساحلی، پهنه‌های گلی و سنگی، درختان حرا، آبهای شیرین، رودخانه‌ها، مصبها، مارشهای جنگلی و دریاچه‌های شور نیز جزء تالابها محسوب می‌شوند و همانطوریکه در تعریف مشخص می‌باشد، حتی زیست‌بومهایی که به صورت مصنوعی تشکیل می‌گردند نیز بعنوان تالاب شناخته می‌شوند. در سطح ملی نیز چندین تعریف در ارتباط با تالابها ارائه گردیده است که مهمترین آنها تعریفی است که در قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۹ ارائه شده است. در بند «ج» ماده یک این قانون تالاب بدین شرح تعریف شده است "تالاب، اعم از اراضی مرداب، باتلاق یا آب بندان طبیعی که سطح آن در حداکثر ارتفاع آب از پنج هکتار کمتر نباشد". بدیهی است که این تعریف دارای پشتوانه حقوقی بوده و در سطح ملی بویژه در مواردی که نیاز به حمایت‌های قانونی می‌باشد، می‌تواند بعنوان تعریف رسمی به کار گرفته شود. البته باتوجه به مرجعیت بین‌المللی کنوانسیون رامسر و فراگیر بودن تعریف ارائه شده از سوی کنوانسیون یاد شده تعریف این کنوانسیون در بین متخصصین ایرانی کاربرد بیشتری دارد.

- در بهمن ماه سال ۱۳۴۹، دولت ایران در شهر رامسر میزبان انعقاد قرار داد کنوانسیون حفاظت از تالاب های جهان بود که تا به امروز حدود ۱۳۸ کشور جهان عضو این کنوانسیون است. در این کنوانسیون که به کنوانسیون رامسر مشهور است، لیستی از تالاب های مهم جهان تهیه شده است که بر اساس این لیست، ایران دارای ۲۲ تالاب بین المللی است. یکی از مهم ترین شرایط ثبت تالاب در این معاهده، حضور حداقل ۲۰ هزار پرند مهاجر در سال است.

- مهم ترین تالاب های بین المللی ایران عبارتند از: **تالاب میانکاله**، دریاچه پریشان، دریاچه ارومیه، دریاچه نیریز، مرداب انزلی، تالاب شادگان، هامون سرابی، تالاب هیلمند، دریاچه قویی، تالاب های دریاچه هامون پوزاک، تالاب شورگل، تالاب بوجاق در بندر کیاشهر، تالاب امیرکلایه، تالاب قوری گل، مجموعه تالاب های آلاگل، آما گل و آجی گل، تالاب خوران، مجموعه رود شور، رود شیرین و رود میناب، رود گز و رود حر، تالاب گاوخونی، تالاب های خلیج گواتر، تالاب های جزیره شیدوار، تالاب قمیشان و **تالاب فریدون کنار**.

انواع تالاب

- باتلاق: زمینهای آبدار یا خیس پر از گیاه و درخت.
- مانداب: یا هور با آبی راکد و باز و گیاهان کوتاه بیشتر از جنس علف و نی.
- خلّاش: آبیگیری است که رستنی‌های آن پوسیده باشد.
- خلنگزار: تالاب‌هایی به شکل خارستان.
- لشاب: تالابی نیزاری است که آب آن از گیاه آکنده شده و هوای کمی می‌گیرد.
- تالاب‌های مصنوعی: که برای سیلگیری رودخانه‌ها و دریاها درست می‌شود، مانند پروژه‌های چاه‌نیمه در سیستان. آب‌بندان، گونه‌ای از تالاب‌های مصنوعی ساخته دست بشر برای پرورش ماهی و ذخیره آب است.

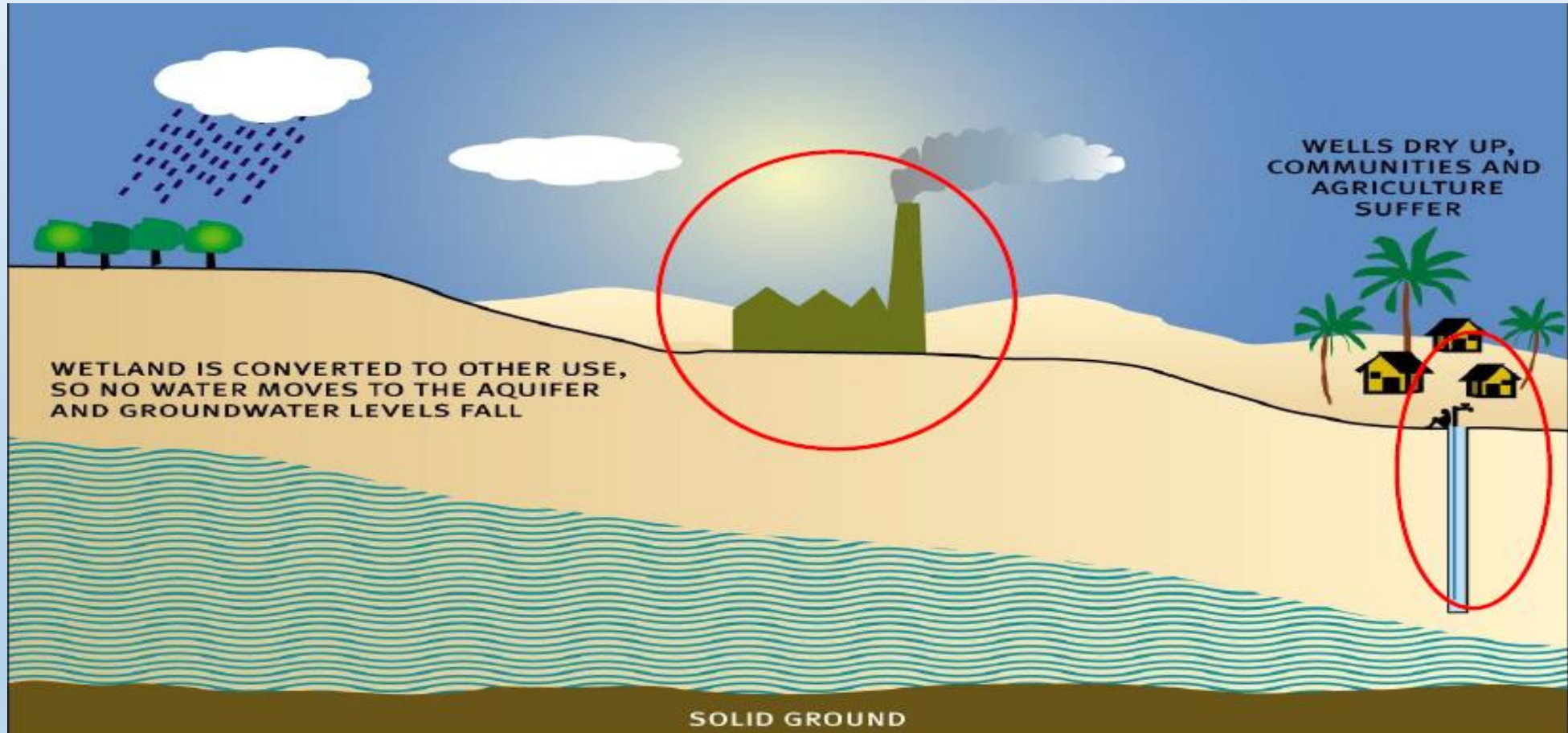
ارزشهای تالاب

- ۱. در تالابها بیشترین تولید و بیشترین تنوع زیستی (بطور نسبی) وجود دارد. تالابها به دلیل برخورداری از بخشهای مختلف پر تولید ترین اکوسیستمهای جهان هستند.

ارزشهای تالاب

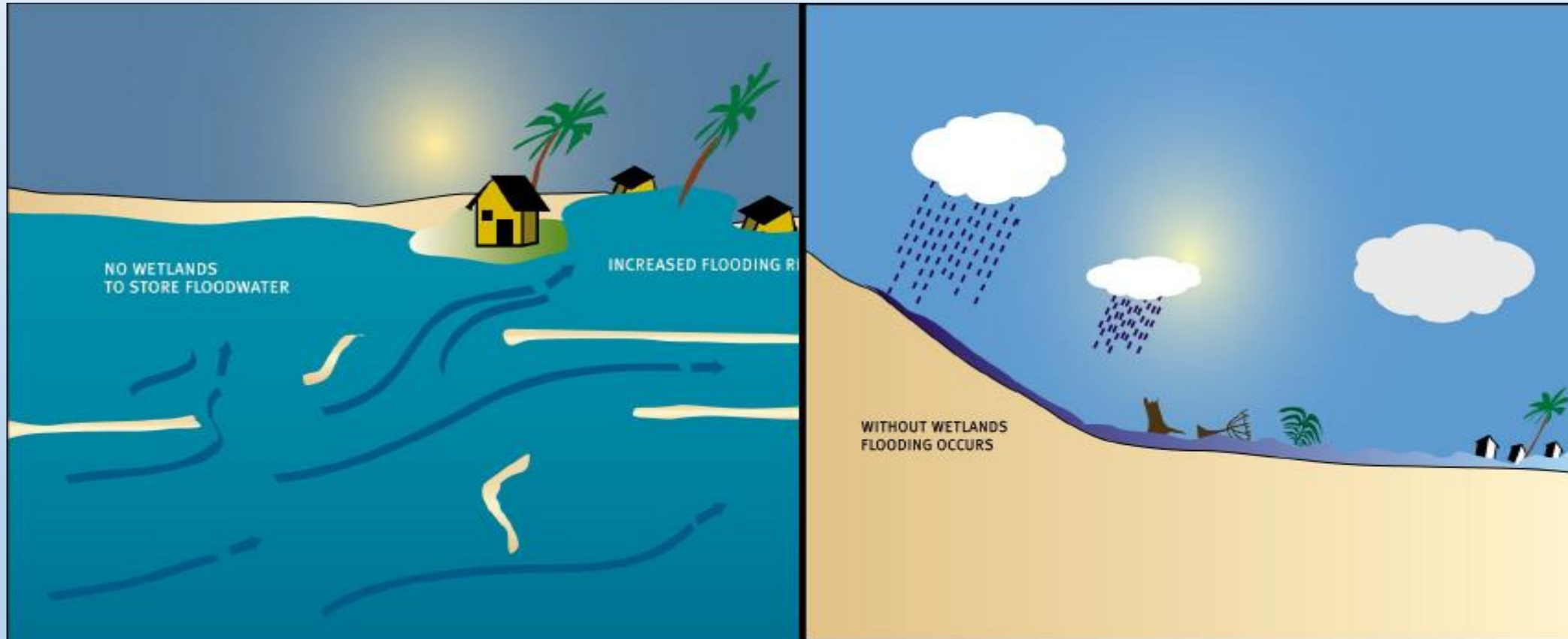
۲. تغذیه و تعدیل آبهای زیرزمینی

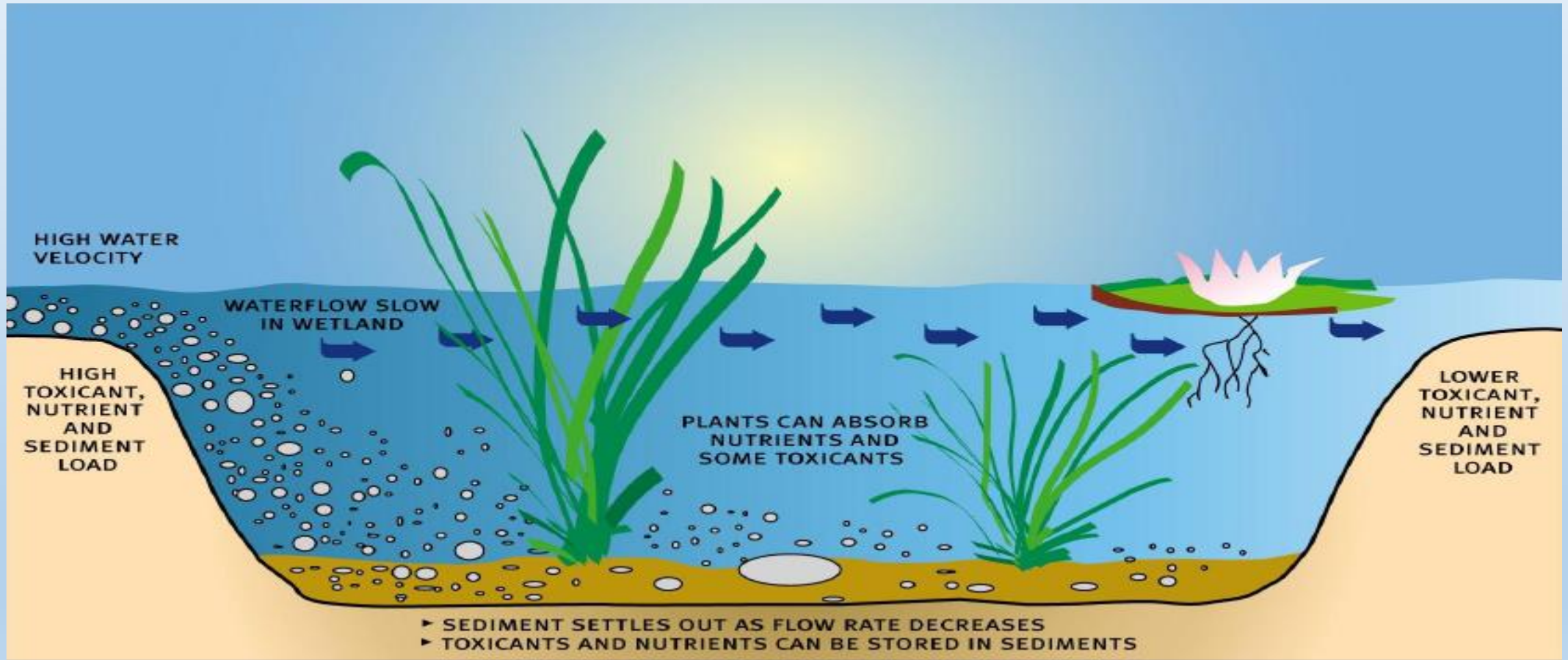
ارزشهای تالاب

۳. کنترل سیلاب در پائین دست و تنظیم منابع آب

ارزشهای تالاب

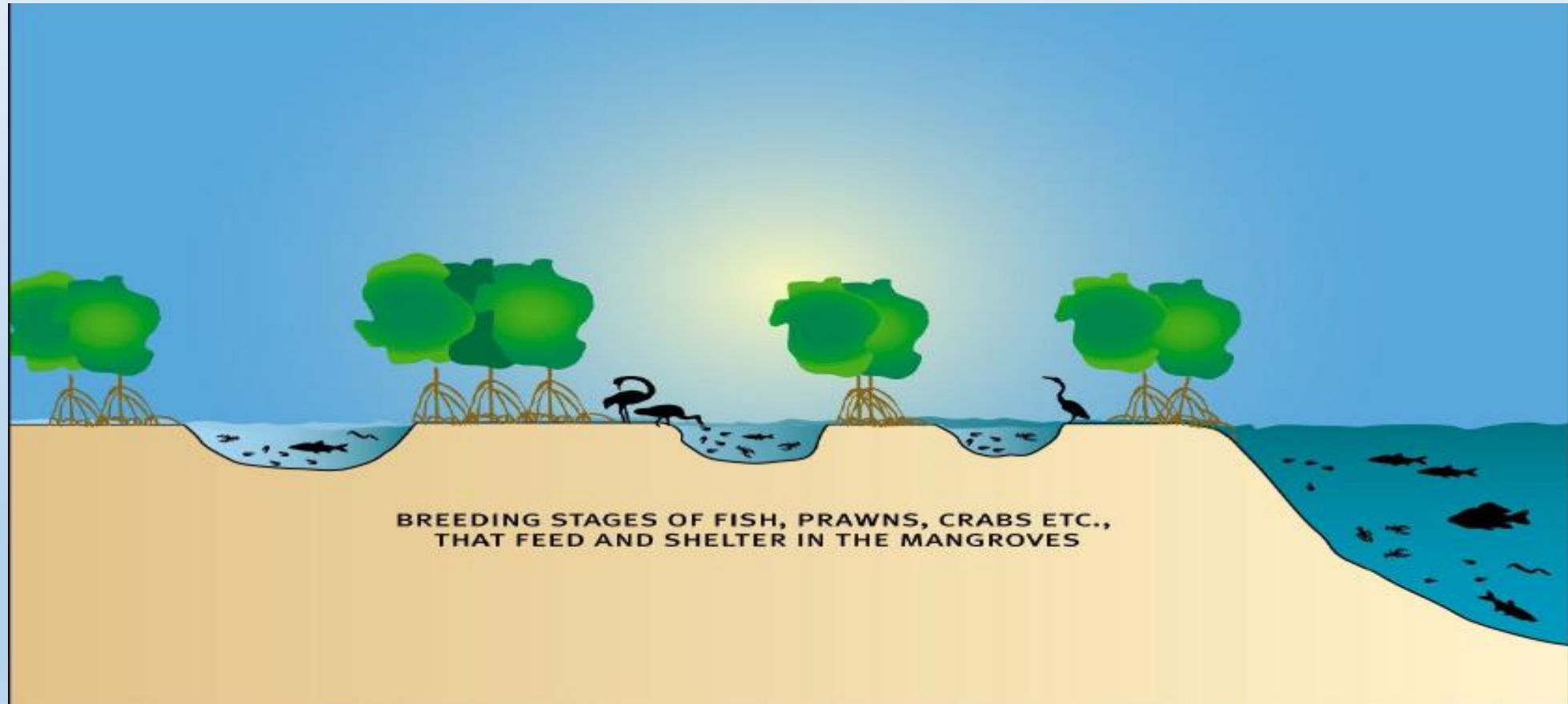
۴. تصفیه آلاینده ها و بهبود کیفیت منابع آب

ارزشهای تالاب

۵. تالابها زیستگاه بسیاری از گونه های طبیعی هستند (تنوع زیستی)

ارزشهای تالاب

۶. پتانسیلهای گردشگری

ارزشهای تالاب

۷. تولید غذا

۸. حمل و نقل آبی

۹. تولیدات دارویی

۱۰. صنایع دستی

۱۱. نقش بادگیر و تلطیف کننده هوا

اهمیت تالاب ها در ایران و منطقه

- از لحاظ جهانی، ایران یک کشور کم آب و تحت سلطه مناطق خشک و نیمه خشک است که بیش از ۶۰ درصد از مناطق آن در چنین طبقه بندی ای قرار میگیرند. بدین جهت، برای افراد خارجی، وجود تالابهای متنوع متعدد در ایران بسیار حیرت آور است. تاکنون، بیش از ۱۰۰۰ تالاب در ایران شناسایی شده که گستره متنوعی از شاخابه ها و باتلاق های زمین های پست خزر تا دلتای طبیعی سیستان در شرق ایران، دریاچه های وسیع نمکی فلات مرکزی تا دلتاهای بین النهرین در بالای خلیج فارس و دریاچه های استپ های ترکمن تا جنگل های حرای جزر و مدی و زمین های باتلاقی حاشیه خلیج فارس را شامل میشود.
- از آنجایی که کشور ایران به طور کلی (نیمه) خشک است، این تالاب ها آبادی های با ارزشی هستند که منجر به حفظ اقلیم (خرد) محلی و تنوع هم در کل گونه ها و هم تعداد مطلق می شود.

اهمیت تالاب های ایران از نظر تنوع زیستی

تالاب ها به شکل های مختلفی برای تنوع زیستی اهمیت دارند. برخی از شاخص های متداول در تعیین اهمیت تنوع زیستی یک تالاب شامل موارد ذیل هستند:

- وجود گونه های کمیاب، در معرض خطر بومی
- وجود زیستگاه های کمیاب یا در معرض خطر
- وجود تعداد زیادی از گونه ها
- اهمیت تالاب ها در چرخه حیات گونه های کمیاب، در معرض خطر یا بومی

با آرزوی توفیق

جلسه دوم

– بررسی طبقه بندی انواع تالاب ها: